

Justitiedepartementet
Enheten för familjerätt och allmän
förmögenhetsrätt
103 33 Stockholm

Betänkandet Tillförlitligare kreditupplysningar – ett förbättrat integritetsskydd vid offentligrättsliga krav (SOU 2014:60)

(Justitiedepartementet Ju2014/5532/L2)

Kronofogdemyndigheten (Kronofogden) anser att förslaget är bra och ett steg i rätt riktning för att stärka skyddet för den enskildes personliga integritet, men vill framföra följande synpunkter på förslaget.

Avsnitt 6 och 7 – Reformbehovet samt överväganden och förslag Allmänt - Förslaget bör även omfatta enskilda mål

Skälet till att endast låta förslaget gälla allmänna mål är att de inte föregås av någon dom eller liknande förfarande. En enskild person kan därför bli restförd hos Kronofogden utan att egentligen ha någon vetskap om att ärendet överlämnats för verkställighet. En betalningsanmärkning för en sådan fordran kan uppstå i kreditupplysningsföretagens register utan att gäldenären fått kännedom om kravet och en möjlighet att invända eller att betala i rätt tid och ordning.

De flesta enskilda krav grundas på en dom eller ett utslag och är därmed känd för gäldenären. Det förekommer dock en omfattande handel med gamla krav. För den enskilde personen kan ett gammalt krav vara glömt och komma lika oväntat som ett offentligrättsligt krav. Det är inte helt ovanligt att enskilda personer invänder att kravet är preskriberat och att ansökan återkallas när en sådan invändning gjorts. Därtill finns det enskilda krav som får verkställas utan föregående dom eller utslag och ett sådant är underhållsbidrag. Det är visserligen överenskommet i ett särskilt upprättat dokument som bevitnats i särskild ordning, men ändå kan den enskilde personen inte invända att betalning har skett eller att kravet ska reduceras på grund av umgängesdagar innan det har lämnats för verkställighet. Ett annat exempel är de så kallade debiteringslängderna som samfälligheter ansöker om verkställighet av.

Det är heller inte ovanligt när det gäller enskilda mål att verkställighet söks väldigt kort tid efter att förpliktelsen fastställts. Gäldenären får i dessa fall ofta inte någon faktisk möjlighet att undvika restförlust och därmed notering hos kreditupplysningsföretagen. När det gäller utslag från summariska processen och även i viss mån tredskodomar får gäldenären anses ha erkänt fordran och det är då

inte så märkligt att målet går vidare för verkställighet. Vid tvistemål däremot är fordran tvistig och det ligger i sakens natur att en gäldenär inte vill betala en fordran som denne anser är felaktig. För gäldenär som räknar med att ha framgång i domstol, faller det sig inte heller naturligt att göra nedsättning enligt 3 kap. 6 § UB; för övrigt är det nog inte så allmänt känt att den möjligheten finns. En lagändring med den effekten att gäldenären får en möjlighet att undvika en betalningsanmärkning genom att reglera fordran, eller ställa säkerhet hos Kronofogden, efter att fordran fastställts men innan avitiden enligt 4 kap. 12 § UB löpt ut, skulle kunna minska risken för att missvisande uppgifter förekommer i kreditupplysningsföretagens register.

Det finns alltså sammantaget tungt vägande skäl för att utsträcka det förslag som lagts för de offentligrättsliga kraven till att även omfatta de enskilda kraven. Inte minst för att regelverket måste vara begripligt och enkelt att förstå för den enskilde medborgaren. Att måltypen blir avgörande för vilka regler som slår till blir inte förutsägbart för den enskilde personen och med all sannolikhet också helt obegripligt.

Avsnitt 7.4 - Vid vilken tidpunkt ska uppgifter om offentligrättsliga krav som har lämnats för indrivning få lämnas ut vid kreditupplysning?

Enligt förslaget är den s.k. avitiden enligt 4 kap. 12 § UB en betydelsefull faktor. Det finns dock inte någon definition av den underrättelsetid som ska gälla. Normalt sett är tiden 14 dagar men inget hindrar att myndigheten ändrar tiden efter eget gottfinnande. Det bör övervägas om inte tiden ska vara lagreglerad så att det tydligt framgår vilken tid som ska gälla. Avitiden har även betydelse för frågan om samordning av mål, 4 kap. 11 § UB. För att få till stånd samtidig utmätning kan underrättelsetiden förkortas för det senaste inkomna målet, se Utsökningsbalken, En kommentar, Wallin, Gregow m.fl., 4 upplagan, Norstedts blå bibliotek s. 144 ff.

Förslaget bygger på att kreditupplysningsföretag inte får behandla uppgifter om skuld innan avitiden löpt ut. Fråga uppkommer då hur man ska behandla mål i vilka invändning om hinder mot verkställighet görs gällande. Om gäldenären under avitiden gör gällande betalning eller preskription, men avitiden hinner löpa ut innan Kronofogden beslutar att hinder föreligger, kommer uppgiften att få behandlas av kreditupplysningsföretag. Skyddet för den enskilde blir då illusoriskt och det behöver övervägas om det behöver skapas ett skydd för de mål i vilka invändning om hinder mot verkställighet görs innan avitiden löpt ut och beslut ännu inte har hunnit fattas när avitiden löper ut. Några olika situationer har belysts i betänkandet på sid 81 men inte den ovan nämnda.

Avsnitt 7.7 – Hur ska tvåårsregeln anpassas till lagändringen?

I betänkandet anges att tvåårsregeln kan upplevas som orättvis och att det är tillfälligheter som kan avgöra om den enskilde får sekretess. Den s.k. tvåårsregeln slår konstigt – vilket utredningen också konstaterat – och blir närmast en belöning för den som skyndsamt reglerar sin skuld och bara har en enda skuld inom en tvåårsfrist. Offentlighets- och sekretesslagens regler bygger på att uppgifterna är skyddsvärda av något skäl, t.ex. för att det rör enskilds personliga eller ekonomiska intressen, och då gäller sekretess redan från början. Bestämmelsen i 34 kap. 1 § OSL bygger på det omvända förhållandet och att det egentligen inte finns något skyddsvärt intresse för uppgiften när skulden restförs, men om man betalar eller skulden på annat sätt faller bort och om skulden är den enda inom en tvåårsfrist inträder sekretess; dock inte för de beslut som må ha fattats rörande skulden. Den sekretess som då inträder för uppgift om förpliktelsen är sedan beroende av att det inte kommer in någon ny förpliktelse inom de närmsta två åren. Bestämmelsen utgår således inte från att det finns något skyddsvärt intresse utan är närmast att se som en ”belöning” för den som snabbt gör rätt för sig och endast haft en enstaka skuld. Det är också svårt att se vad som är det skyddsvärda när uppgiften om förpliktelsen redan har varit offentlig. Det bör övervägas om bestämmelsen i sin helhet ska göras om eller justeras. Sekretess bör istället gälla från det en förpliktelse kommer in för verkställighet eller indrivning och i vart fall fram till dess att avitiden har löpt ut och detta bör gälla för både för allmänna och enskilda mål. Bestämmelsen som den är idag och så som den föreslås bli utformad i förslaget är med all sannolikhet svårförståelig för såväl gäldenären som för andra utomstående. En bestämmelse som bygger på sekretess från målets ankomst och fram till avitidens utgång oavsett om det är ett eller flera mål inom en tvåårsfrist kommer vara mer begriplig för allmänheten.

Avsnitt 8 – Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

8.1 – Ikraftträdande

Utredningen föreslår att förslaget ska träda i kraft den 1 oktober 2015. Kronofogden kan, mot bakgrund av att förslaget först ska beredas och beslutas, troligen inte komma igång med ett systemarbete förrän tidigast i slutet av våren 2015. Därefter ska IT-förändringar göras och beräkning av tidsåtgången uppskattas till ca 1000 timmar. Eftersom Kronofogden även har andra stora IT-förändringar på gång kan det inte uteslutas att det kan bli svårt med bemanning av ytterligare satsningar och därtill kommer att det är svårt att förutse eventuella tekniska problem som kan medföra ytterligare tekniskt utvecklingsarbete. Ett ikraftträdande någon gång under första halvåret 2016 är mer realistiskt.

Avsnitt 9 – Konsekvenser**9.5.2 – Konsekvenser för det allmänna**

Av betänkandet framgår att de kostnader som Kronofogden uppskattat att förslaget kommer att kosta myndigheten, drygt 1,1 miljon, inte är större än att de kan rymmas inom de befintliga anslagen. Myndigheten har redan nu en ansträngd ekonomi och ytterligare neddragningar är aviserade. Myndigheten delar därför inte utredningens uppfattning att kostnaden kan tas inom ramen för befintliga medel och anser att myndigheten ska tilldelas medel för den systemutveckling som måste genomföras. Därtill vill myndigheten även peka på att kostnaderna troligen ökar om myndigheten måste ha särlösningar för de olika måltyperna.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rikskronofogde. Vid den slutliga handläggningen har deltagit verksamhetschef Lena Bäcker, verksjuristen Olof Dahnell och verksjuristen Susan Höglund Westermark, föredragande.

Eva Liedström Adler

Susan Höglund Westermark